

3. Бизга Вакиъ Робеъдан ривоят қилиб айтиб берди. У Абу Машъардан, у Иброҳимдан (бу киши Иброҳим Наҳайй номи билан машхур бўлган тобеъиндир) ривоят қилади: “У намозда ўнг қўлини чап қўли устига, (иккисини) киндик остига қўярди”. Ибн Абу Шайба ривояти. Ҳадиснинг санади ҳасандир. Осорус Сунанда ҳам келтирилган 1/71.

نَعْنَعِ قَاخْسِلْ نَبْنَمْحَرْلَا دَبَعْ نَعْنَعِ ثَايَعْ نَبْنَصْفَحْ اَنْتَدَحْ بُوْبَحْمُ نَبْنَدَمْحُمْ اَنْتَدَحْ-۶
فَكُلُّ الْغَضْوَةِ نَسَلِ الْاَقْ - هَنْعَ هَلْ لِي ضَرْ - اَيْلَعْنَ اَفَيْحُجْ يَبْأَنْعْ دِيَزْ نَبْنَدَايَزْ
رَسَلْ اَتْحَتْ اَلْصَلَا يَفْكُلْ اَلْاَلْ

4. Бизга Муҳаммад ибн Маҳбуб айтиб берди, бизга Ҳафс ибн Зиёд айтиб берди, у Абдурраҳмон ибн Исҳоқдан ривоят қилган, у Зайёд ибн Зайддан ривоят қилган, у Абу Жухайфадан ривоят қилади: “Алий розияллоҳу анҳу айтади: “Намозда кафтни кафтнинг устига қўйиб (иккисини) киндик остига қўйиш суннатдандир”. Абу Довуд ривояти 1/201.

Маълумки, саҳобийнинг: “Шунга буюрилганмиз” ёки “Шундан қайтарилганмиз” ва ёки саййидимиз Алий розияллоҳу анҳу айтганларидек: “Шу суннатдандир”, каби сўзларнинг барчаси жумхурнинг саҳиҳ сўзига кўра марфуъ ҳисобланади.

نَعْنَعِ فَوْكُلْ اَقَاخْسِلْ نَبْنَمْحَرْلَا دَبَعْ نَعْنَعِ دَايَزْ نَبْنَدَحْ اَوْلَا دَبَعْ اَنْتَدَحْ دَسْمُ اَنْتَدَحْ-۵
يَفْكُلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ اَلْاَلْ
نَبْنَمْحَرْلَا دَبَعْ فَعْضِي لَبْنَحْ نَبْنَدَمْحُ اَتْعَمَسْ دُوَادْ وُبْ اَلْاَقْ رَسَلْ اَتْحَتْ اَلْصَلَا
يَفْكُلْ اَلْاَلْ اَقَاخْسِلْ

5. Бизга Мусаддад айтиб берди, бизга Абдулвоҳид ибн Зайёд айтиб берди, у Абдурраҳмон ибн Исҳоқ Куфийдан ривоят қилади, у Сайёр Абул Ҳакамдан ривоят қилади, у Абу Воилдан ривоят қилади: “Абу Ҳурайра шундай деди: “Намозда кафтларни кафтларнинг устида ушлаш, киндик остида (бўлади)”. Абу Довуд ривояти 1/201. Абу Довуд айтади: “Аҳмад ибн Ҳанбалдан эшитдим. У Абдурраҳмон ибн Куфийни заиф деган”.

Ҳақиқатда эса бу ва бундан олдинги ҳадиснинг ровийларидан бири Абдурраҳмон ибн Исҳоқга бирор киши ёлғонни нисбат бермаган. Унинг холи Ибн Абу Лайло, Ибн Луҳайъа ва бошқаларнинг холи кабидир. Таҳзиб ат-Таҳзибга қаранг 2/137.

Баззор: “Унинг ҳадиси Ҳофизнинг ҳадиси эмасдир”, деган.

Ажмий: “У Заифдир. Ҳадиси эса жоиздир. Унинг ҳадиси ёзилади”, деган. Демак, шундай экан, ҳадис ҳасандир.

ҳадиснинг маъносида саҳиҳ ҳадис бор. Қўлни кўкракка қўйишга бир неча ҳадислар шоҳид бўлади”.

Мен Шайх Носирнинг бу ҳадисга нима учун саҳиҳ ҳукмини берганини била олмадим. У киши айтган ушбу заиф ҳадисни қувватлайдиган бошқа йўл билан келган ривоятларни ҳам топа олмадим. Шайх бизга шу ҳадисни қувватлайдиган гарчи битта ҳадис ёки бир дона туруқ бўлса ҳам зикр қила оладими? Ибн Абу Шайба бунинг хилофини ривоят қилганини била туриб бундай ҳадис ёки туруқни келтира олмаса керак.

لَا أَقْبَلُ مِنْ هَيْبِ أَنْ عُرِّجُ حَنْبَلٌ أَوْ نَبْهَ مَقْلَعٍ عَنْ رِيْمٍ عَن بَسْمِ وَمَنْ عُرِّجَ عَيْنٌ كَوَانَتْ دَحْ
تَحْتَهُ الصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ وَالصَّلَاةُ
عُرِّجَ عَيْنٌ كَوَانَتْ دَحْ

Ибн Абу Шайба роҳматуллоҳи алайҳ айтади: “Бизга Вакиъ айтиб берди, у Мусо ибн Умайрдан, у Алқама ибн Воил ибн Ҳужрдан, у отасидан ривоят қилган. У айтади: “Набий соллаллоҳу алайҳи васалламни намозда ўнг қўлларини чап қўллари устига қўйганларини, (иккисини) киндик остига қўйганларини кўрдим”.

Ушбу санад жайиддир. Вакиъ аъломларнинг биридир. Мусони Абу Ҳотим сиқа, деган. Насоий ундан (ҳадис) чиқарган. Алқамадан Бухорий “Рофъул ядайн”нинг бир жузъида ҳадис чиқарган. Муслим ҳам ўз саҳиҳида ва тўрт муҳаддис ҳам ундан ҳадис чиқаришган. Ибн Ҳиббон уни сиқа, деган. Ибн Ҳузайма ўз саҳиҳида зикр қилган ҳар бир ҳадисни унинг наздида саҳиҳ деб ҳукм қилинмайди. Фақат унинг шартига кўра саҳиҳ деб, билинади. Аммо агар ҳадисда бирор мушкул бўлса, албатта уни баён қилади. Шунда у фақат унинг олдидаги мавжуд нусханинг шаънига кўра ва муражаатга кўра саҳиҳ бўлади. Агар саҳиҳлиги рўёбга чиқмаса ушбу лозим тутиш саҳиҳ бўлмайди ва уни асос қилиб (ҳукм) ҳам чиқариб бўлмайди.

Ибн Қаййим Жавзийя роҳматуллоҳи алайҳ ўзининг “Эълумул муқиъин” номли китобининг 2-жуз 400-саҳифаси 62-мисолда “кўксига қўйиш”ни Муаммал ибн Исмоилдан бошқа ҳеч ким айтмаганлигини келтирилган.

Шунга кўра ҳадисдаги “қўлни кўкракка қўйиш” қўшимчасини ёлғиз Муаммал айтганлиги собит бўлди. Муаммал ибн Исмоил тўғрисида ихтилоф бор. Муҳаддисларнинг баъзиси уни сиқа, дейишган.

Абу Ҳотим роҳматуллоҳи алайҳ: “У содуқ, суннатга маҳкам, лекин хатоси кўпдир”. деган.

عَلَّصَ لِي فَوْوَهُ وَرَدَّصَ لِي عَ أُمِّهِ نَبِيٌّ دُشَيِّ مُثَّ يَرْسُيْلِي لِي وَدِي لِي عَ

Бизга Абу Тавба айтиб берди, бизга Хайсам яъни Ибн Хумайд айтиб берди, у Саврдан, у Сулаймон ибн Мусодан, у Товусдан ривоят қилади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўнг қўлларини чапига қўярдилар. Сўнгра у зот намоздаги ҳолларида иккисини кўксиларига боғлардилар”. Абу Довуд бу хусуда сукут қилган. Ҳадиснинг Сулаймон ва Ҳайсамдан бошқа рижоллари “Саҳиҳ”нинг рижолларидир. Сулаймон Муслимнинг рижолларидан, Ҳайсам эса содуқ бўлиб, фақат уни қадарий дейдиганлар ҳам бўлган. “Тақриб” 228-саҳифа.

Бу ҳадис мурсалдир. Аслида мурсал ҳанафийлар наздида ҳужжат бўла олади. Лекин омма муҳаддислар ва Имом Шофеъий роҳматуллоҳи алайҳимлар наздида эса мурсал ҳужжат бўла олмайди. Шундай экан бу ҳадис билан уларнинг далиллари тугал бўла олмайди. Яна бу уларнинг мазҳабига мувофиқ келмайди. Чунки уларнинг наздида қўллар киндик устига қўйилиши керак.

Сўнгра ушбу мурсал ҳадис юқорида зикри ўтган Воилнинг ҳадиси билан қўшилиб қувват ҳосил қилади.

Ҳанафийлар наздида мурсал ҳужжат бўлар экан, нима сабабдан улар бу ҳадисни амал учун олишмаган, деган савол туғулиши мумкин. Бунга қуйидагича жавоб берамиз:

Биз ҳанафийларнинг наздимизда, саййидимиз Алий розияллоҳу анҳунинг ривоят қилган ҳадиси бу мурсал ҳадисдан кўра қувватлироқдир. Чунки унда икки қўлни киндик остига қўйиш суннатдан дея очиқ айтилган. Икки қўлни кўксига қўйиш ҳақидаги ҳадислар феълий ҳадислар қабилидан бўлиб, улар билан қўлларини кўксига қўйиш Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг доимий амал қилган суннатлари сифатида собит бўла олмайди. Бу ҳадислар умумий ҳолатни эмас, балки ҳолатларнинг ҳикоясидир. Шунингдек “кона” лафзи ва унинг далолат қилувчилари ҳам доимийликни тақозо қила олмайди. Лекин “суннатдандир” лафзининг далолати эса ундай эмас. Демак, киндик остига қўйиш ҳадисини амал учун олиш авлороқдир. Ундан бошқа ҳадислар жоизликнинг баёнига ҳамл қилинади”. Эълоус Сунан 2/170.

→ Байҳақий “Сунан”ида (2/31) “Кавсар” сурасининг тафсирида ривоят қилган ҳадис ҳақида:

أَنَّ رَجُلًا يُرَاخِبُ لِبَنِي بَابِ بُوَيْعٍ يُنْبِئُ نَسَخَ الْجَارِ بِخِاقِ سَابِئَةَ ابْنِ أَبِي رَكَزٍ وَبِأَنَّ رَجُلًا
يَنْتَدِحُ لَأَقْرَبِ سُمْلٍ ابْنِ خُورَانَ تَدَحُّ بِأَبِ خُلَيْفَةَ ابْنِ دِيَارِ بْنِ رَجُلٍ ابْنِ بِلَاطِ يَبِئُ بِي حَيْ
لِوَقِ فِي أُمَّةٍ نَعَاهُ لَلِضَرِّ سَابِعِ ابْنِ عَزْوَجِ ابْنِ بَأْسَانَ عِيْرُكُنْ لِكُلِّ أُمَّةٍ بِنُورِ مَع
عَالِصِ ابْنِ فِالْمُشَلِّ ابْنِ عِنِّي لِمِ ابْنِ غَضَوِ: لَأَقْرَبِ ابْنِ أَوْ كَبْرٍ لِدِصَفِ (لَجَّ وَزَعَاهُ لَلِ
عُرْحُ لَلِ دُنْعِ

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан Аллоҳ аzza ва жалланинг:
“Бас Роббинг учун намоз ўқи ва наҳр қил”, сўзи борасида ривоят
қилинади. У айтади: “Ўнгни чапнинг устига наҳрнинг олдига қўйишдир”.
(Наҳр бўйиннинг кўкрак томондан бошланиш жойидир).

Ҳадиснинг санадида Ровҳ ибн Мусайяб бўлиб, у матрукдир. Ибн Адий:
“Унинг ҳадислари маҳфуз эмасдир”, деган. У ҳақида Ибн Ҳиббон шундай
деган: “Сиқалардан мавзуларни ривоят қилади. Ундан ривоят қилиш ҳалол
эмас”.